

СЛОВО ІСТИНИ

НАРОДНИЙ ХРИСТИЯНСКИЙ МІСЯЧНИК

Адреса Редакції: 804 Magnus Ave., Winnipeg, Man., Canada.
Передплата річна 2.50 дол. Окреме число 20 центів.

Телефон 59.16.06.

Рік II.

Січень, 1949 рік.

Число 3 (15).

РУІНА .

Містерія .

Пророк

стóть при Божому Престолі в Храмі й Господіві шле палку Молитву. Він сам з собою розмовляє, говорячи з душою тихо сам на сам. Пророк у захваті святуому:

Моя Церква Вкраїнська, Ти Скорбная
Маті,

Голгота кривава — це Ти:
Довелося Тобі мук по віцця зазнати
В путі до святої мети...

Ти в муках зродила свого Ідеала:
Пречистою бути, мов роса,
І служити народові серцем Ти стала,
Щоб вести його в Небеса.

Моя Церква Вкраїнська, Ти Скорбная
Маті,
Віки Ти прибрана в тернину:
Сусіди кували в'язничні грати
І чекали Твоего загину.

Твоїх кращих дітей, що Ти в муках
зродила,
Сусіди зманили собі,
Ти ж зосталась вдовою, самотня й
безсила,
На варті в тяжкій боротьбі...

Твій не шитий хітон, Твою Віру єдину
Чужинці на двоє пірвали,
І розірвали навіки й одну Україну,
Й стоптали святі Ідеали.

Але люті Голготські за Віру терпіння,
Що їх завдавали сусіди,
Привели Тебе, Скорбную, до Вос-
кресіння,
До святої над ними побіди.

Моя Церква Вкраїнська, Ти Матінко
рідна, —
Розпались кайдани ворожі!
Ти вийшла із мук, як зірница побідна,
Вже світять Твої дні погожі!

Ти Апостольська Церкво моя Перво-
званна,

Засяй нам, як сонце ясне, —
Окорми Україну, як чистая Манна,
І розбрать навіки мине!

Позбирай же любовно під матірні
крила

Дорогих своїх рідних дітей,
Позбирай всіх своїх, кого в лоні носила,
Й пригорни до зболілих грудей!...

Диявол

далеко з кутка пильно слухає всі ці Пророчі
розмови, й насмішливо каже свое. Та Пророк
Його мови не чує ушима, хоч серцем неспо-
кій сприймає. Й несуться насмішки дияволів,
мов луна поміж скелями. Диявол перечить:

То все було, тепер руїна
Провадить в вашій Церкві танця,
І все Святе, й вся Україна
В руках скривавлених обманця...

Пророк:

Збудуєм Церкву всенародню,
І розцвіте, Травнева Рожа:
В Ній Ласку знайдемо Господню,
В Ній Україні — поміч Божа!...

Диявол:

А я твій задум поруйную,
І Рожу люті вб'ють морози,
І Церкву Чисту, Осяйну
Зігну в дугу, як в'ялі лози!

Пророк:

В нас чистість Віри здавен - давна,
Сектярства зроду ми не знали,
І Україна тим і славна, —
Святі кохала Ідеали!...

Диявол:

А я збруджу церковні шати,
І збаламучу чистість Віри,

І “новини” будуть вихвалюти
У ризах ангольських вампіри...

І запанує скрізь обмана,
А Правда — голос на пустині,
І неправда стане всім за пана,
І я вмощуся вам на спині...

Пророк:

Єдина Церква — всемогуча,
Це наше батьківське сумління,
На щастя радісне плодюча,
Несе народові Спасіння.

Диявол:

А я Йй єдність поруйную,
І станутъ з Неї кволі частки,
Й Святыню вашу Пресвятую
Я оберну в гріховні пастки.

Пророк:

Завдання Церкви — то Спасіння,
А справи земні — проминучі!

Диявол:

Скажи це голосно — й каміння
Тебе в безодні звалить з кручи...

Пророк:

Захиста Церква для народу,
Міцна основа для держави,
Вона росла в нас в рід із роду,
І вбралась пишно в ризи слави.

Без Церкви Україні годі,
Вона без Неї не повстане:
Родючий засів це в народі,
Держави зернятко кохане!

Народ без Церкви — як лушпина,
Для вжитку зайва й непотрібна:
Вона Покрова нам єдина,
У тьмі життєвій Зірка срібна!

Диявол:

Захоплять Церкву розкладовці,
І “канони” будуть диктувати,
І не оглянешся, як змовці
Скують товсті на Неї грати...

Бо твій народ мене послуха,
Йому моя до серця мова, —
Й зірветься в Церкві завірюха,
І твого ніхто не вчує слова...

І ті, що Край вам руйнували,
І сумлінно ворогу служили,
Престоли схоплять, як шакали,
І штовхнуть в руїну плідні сили...
Надіти хочеш Омофора, —

Тепер на те не треба школи:
То для шевця вона нескора,
Не допоможе тут ніколи...

Пророк

ніби серцем почув цей диявольський насых.
В турботі тяжкій він звіщає:

Не може бути в Церкві політика,
Бо це установа Господня,
Не може бути Вічному критику
Від тих, що відійдуть сьогодні.

Не може бути Церква гурткова,
А тільки Вселенська, Соборна, —
Для світу єдина Покрова,
Для Віри єдині нам горна.

Єдина мета Йй — Спасіння,
Увести усіх в Царство Боже,
А земнє — трухляве одіння,
Хоч оку приємне й погоже...

Як змовець Канони ламає,
То нищить своєго народа,
Накликує лихо безкрає,
І рясно зародить... незгода...

Як змовець ламає Канони,
І тягне народ на гурткове,
Поділиться Церква без спони,
І замовкне в Ній Слово Христове...

Диявол:

І Церкву всю політикані
Захоплять в руки розкладові,
Й вона поділиться, і рани
Ізнов відкриються Христові!

І навіть вищі саном люди
Святе чинитимуть обманом,
І посуне розклад Церкви всюди,
Як сарана врожайним ланом.

І Церкву вашу будувати
Святителів не будуть руки:
Обман в святі вбереться шати
І подикують недоуки!

І ті, що носять вищі сани,
На продаж виставлять Святыню, —
Раби управнені обмани,
Обернуть Церкву на пустиню...

І Церква партією стане,
І на земнє буде працювати,
А все Святе, і все кохане
Пошлем на висилку за грати!...

Пророк:

Найбільша Ціннощ всенародня,
Веде нас Церква до Спасіння,
І Ласка точиться Господня,
Як точить пахи ніч весіння...

Для Церкви лиш одна дорога,
Одна для Неї приста путь:
Любов і Правди перемога
Народ до Раю доведуть!

Диявол:

А я зроблю, — і Церква стане,
Як пустка пострашна, без Бога:
Завмре без Нього все кохане,
І ви позбавитеся Чертога... .

Партійці скоплять Церкву Божу,
Щоб їм самим Вона служила; —
І заморозять вонну Рожу,
І обітнуть спасенні крила.

Партійцям цим не Церкви треба, —
Воліють вереску та влади:
Чужа дорога їм до Неба,
Чужі їм райській принади!...

Без Правди Церква завжди мертві,
Обмана впень її руйнує,
І на осудження їй Жертва,
Коли Любов для Неї всує...

А в вас у Церкві візьме гору
Труйне крутіство та обман,
І Правду здушать острозору,
І в Святому кинеться бур'ян...

Пророк:

Хтось ніби шепче... Це обмана...
Такого в Церкві бути не може...
Бо Церква праведна, кохана, —
Подай їй Святости, мій Боже!

Ізгинь, спокуснику, ї Молитви
У Храмі цім не колоти:
Безплодні всі твої гонитви,
І Церкви не зруйнуеш ти!...

Я вірю глибоко: воскресне
В нас Церква чиста, як лелія,
І до нас повернеться небесне,
І засвітить сонечком надія!

У Церкві тільки чисті руки
Творити можуть справи Божі:
Обман надкій — порожні звуки,
Створити вічного не тожі...

Диявол:

Як ти іти не схочеш разом
І творити земне з крикунами,
То ще в початках ляжеш плязом,
Бо куля зробить все без тами...

Аж тихо з'являється пострашна тінь, тінь за-
битого Митрополита, — увесь він постріля-
ний, ввесь закривавлений...

Тінь:

Брати мене з безум'я вбили,
На них моя невинна Кров...
Ta як Господь пошле вам сили,
Коли забуто про Любов?

Народ, що вбив Митрополита,
Не створить власної господи:
Моя невинна Кров пролита
На вас посвідчить в роди й роди!...

Ви в Церкву внесли озвіріння,
У крові в вас Святі Престоли:
Своєї Ласки та Спасіння
Господь не дасть таким ніколи!

I поки Кров моя не змита,
Не буде єдності між вами, —
I Сатана свої копита
Стромляти буде вам без тами...

I тихо зникає, і пострах в довкіллі...

Диявол

регоче, аж ввесь захлинається:

Ти бачив, чув?... Оце ті храми,
Що ви будуєте на крові...
Чи вже ж кривавими руками
Служити їй Богу ви готові?

A як ви вбивців покарали,
Коли та де їх осудили?
Нові це ваші ідеали:
Служити темряві щосили!

Пророк,

охоплений темною візією:

Кругом пітьма,
І сліду нема
Господнього Спасіння...
Завмер наш Храм
У Райських Брам,
Скрізь темна ніч осіння...

.....
Усе, що кохав, про що мріяв літами,
Розвіялось, наче той дим:
у Церкві Вкраїнській—руїна без тами,
Ї невіра ірже над Святым...

Розвіялась ї ти, моя завсідня мріє,
Що Церква — то рідная Мати:
В ограді церковній бур'ян плідно спіє,
І рідного в Церкві не знати...

Немає в нас Церкви вкраїнської знову,
Бо те, що без Бога, не плідне:
Самі потоптали церковну основу,
Самі ми виводимо рідне...

У Церкві Вкраїнській невіра панує,
І чботом лізе в Святиню:
Усе, колись рідне й Святе—йому всує,
Він робить із Церкви рабиню...

Диявол:

Тепер побачив, що то вродить,
Як стане Храм Святий без Бога:
Мені найперше люд догодить,
І сам знese свого Чертога!

Пророк:

О душе роздерта, о серце ранене,
Навчайся та кайся в журбі,
І віруй: "У Бозі рятунок для мене!"
Й досягнеш спасіння собі...

Хай натовп Пророків веде на розп'яття,
І дико шаліє: "Розпни!"

Хай ворог глузує над Правдою, браття,
І в муках конають вони, —

Воскресне потоптана Правда, й поверне
Царицею третього дня:

Вродити не може посіяне зерно,
Аж поки зотліє допнія!...

Цим зерном плодючим для Церкви й я стану,
Хоч сам у землиці зотлію,
Та вирошу буйну пшеницю кохану,
Пречисту Церкву — лелію!...

Диявол:

Так, так... А Церква вже розбита,
І соромом у світі стала:
До Неї я упхав копита
На службу модного Ваала.

Забув, хто в вас Митрополита
У сан високий посвящає,
Не догодив, — і кров розлита
Про кару Господа благає...

Ніхто Пророка не послуха,
На нього кину я: "Москаль!"
І під ударами обуха
Його потягнуть всі на паль!...

Пророк:

Творити Церкву Божу всилі
Самі святі та чисті руки,
Обманні ж — Богові немилі,
Бо доведуть нас до розпuki...

Диявол:

У Церкві піде брат на брата,
І нищить станете свого,

І буде Правда в вас розп'ята,
Й сипне каміння на святої!

І відчураються Пророка,
Що ріже Правду Божу в очі,
І лжа облесна та жорстока
Заступить вам слова пророчі!

І один одного проклинати
Щоденно станете у люти,
І самі скуете Церкві гррати
На Ідеали призабуті!...

Пророк

падає враз на старечі коліна, зводить руки до Неба, й стоустро благає:

О зглянься над нами, наш Боже,
Й народові згоду подай:
Десниця Твоя допоможе,
І Церкву Святу поєднай!

Візьми нас, зболілих в Опіку,
Відкрий нам загублений Рай:
Не бий нас роздором довіку,
І Церкву Святу поєднай!

Ми заповідь Божу зламали,
Та, Батьку, на смерть не карай:
Вдихни в нас Свої Ідеали,
І Церкву Святу поєднай!

До Тебе підношу я руки,
Й молюся за весь Рідний Край:
Пошли нам плодючої злукі,
І Церкву Святу поєднай!...

.....

15. X. 1948.

† Іларіон.

ПОЧАТКИ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВІ.**Спогади.**

Перша політична еміграція 1920 року. Український Уряд у Тарнові й Ченстохові. Українське військо в Каліші й Щеп'юрні. Менші групи розкидані по різних містах Польщі.

Добре пам'ятаю, — до Ченстохови приїхав Проф. Іван Огієнко, тоді Міністер Освіти й Ісповідань (тепер Митрополит Іларіон). Робить доповідь, слухачів повно.

— Нам треба відмосковити, треба українізувати свою Церкву! — кидає гасло Міністер.

За гаслом негайно йде чин, який розпочав той же Професор Огієнко, як Міністер Ісповідань. Він закладає Пастирські Курси. Засновуються по

різних містах Кирило-Методіївські Церковні Братства. Закладаються свої Храми.

З'являються й перші отці українці, яких — на рекомендацію Проф. І. Огієнка — висвячує Єпископ (пізніше Митрополит) Діонісій. Діонісій з походження росіянин, але зрозумів духа часу, й пішов на зустріч проханню Проф. І. Огієнка, бо бачив настрої українського суспільства.

Проф. І. Огієнко засядає за тяжку працю, — перекладає головніші Богослужбові Книги, а Єпископ Діонісій благословляє їх.

Пам'ятаю перші Богослужби українською мовою, які притягали всіх. Люди плакали від розчулення... А вже Молитва за Батьківщину (склав той же Проф. Огієнко) захоплювала всіх, і всі не могли стримати сліз...

Богослужби починаються по всіх українських осередках: Тарнів, Каліш, Щепьорно й ін.

**

Варшава 1937 — 1938 роки. В столиці польської держави понад тисячу православних українців. Курс польської політики — рішуче протиукраїнський: Такий виразний українець, Проф. І. Огієнко вже (1932 р.) усунений з професорської катедри Варшавського Університету, з Богословського Факультету. Там ще позосталися такі, як Р. Смаль-Стоцький, Дм. Дорошенко й ін. Проф. І. Огієнко в сильній опалі серед своїх, — українських полонофілів, що й попильнували виставити його з університету. Але Професора оточує невелика група правдивих українських патріотів.

І ось виникла серед українців думка закласти свою Церкву в Варшаві. До кого звернутися за порадою? Звертаються, звичайно, до Проф. І. Огієнка. Щоб не пошкодити справі, Професор не виступає відкрито, але провадить усю справу. Укінці складає делегацію до Митрополита Діонісія, дає їй вказівки, на що напирати, що говорити. І нарешті телефоную до Професора Огієнка:

— Пане Професоре, все підготовлене за вашими вказівками. Чи зачинати?

— Так, зачинайте...

І ми справу виграли, — Митрополит Діонісій також поблагословив закласти окрему українську Церкву...

В призначенну неділю мала Церковця на Празі, передмісті Варшави (т. зв. Підвална Церква, під Митрополитальним Собором), до країв перевонена українцями. Службу Божу править о. Паладій Видибіда-Руденко (тепер Архиєпископ Паладій). Усі захоплені, усі зворушені, маємо українську Церкву!...

Та спочатку то були Відправи тільки деколи, не щонеділі, — на це Митрополит Діонісій не давав своєї згоди. Доводилось не легко діставати дозвіл на кожну Службу зокрема, головно на великі Свята, такі, як Різдво, Водохреща, Великдень, Зелені Свята. В більшості наші Відправи заганяли на далеке передмістя, до Церковці на Саскій Кемпі.

Постійного Хору в нас не було, — виручали нас хори аматорські, напр. пполк. Сологуба, або хор студентський. Певного разу хор відважився понадпрограмово по закінченні Служби Божої відспівати:

Боже Великий, Єдиний,
Нам Україну храни!

Це був несподіваний, зворушливий, незабутій момент!... Так ніби на команду, всі інстинктивно впали на коліна, у багатьох світяться рясні слози, слози радості та розчулення...

**

Рік 1939-ий, вересень. Небо над Варшавою вікривається металевими птахами. Скрізь огонь, руїна, смерть... Українці розсипались по Варшавських підземелях, ховаються й від поляків. Одна з бомбпадає на будинок, де живе Проф. І. Огієнко, влучає просто в кабінет Професора, коли він працював у ньому. Але розбивши стіну, бомба чомусь повернулась назад, — соромно було непокоїти Професора...

По цьому випадку Професор перейшов до Підвалної Церкви, що під Митрополитальним Собором. Німці ніби оминали бомбардувати Святиню. Але навколо Собору, похованого в деревах, стояла сотня польських возів, наладованих вибуховими матеріалами, і досить було випадкової бомбочки, щоб сталася небувала катастрофа: усе б вилетіло в повітря, а з тим і наш Професор Огієнко... Та Бог беріг його!

Трохи згодом під німцями настало нам полегша щодо церковних справ, — німці в Губернаторстві не ставили

перешкод українському церковному рухові. І Проф. Огієнко береться за своє, ю організує Українську Церковну Раду в Варшаві (до неї входили: о. Паладій Відібіда, Полковник М. Садовський, Інж. Оп. Нестеренко, П-полк. В. Дитель і ін.), яку й очолює. Ця Церковна Рада працювала дуже енергійно, й багато зробила. Діяльність Варшавської Церковної Ради все розросталась (хоч і криючись від німців), і це з її рядів вийшли два українські Ієрархи: Іларіон та Паладій. І це довело вже до створення не будь-якої парафії, а великої й славної Холмсько-Підляської Єпархії з її 200 українських парафій..

Доля судила далі Професорові Огієнкові прийняти монаший сан і стати Архимандритом Іларіоном. А 20 жовтня 1940-го року Іларіон був хіротонізований на Архиєпископа Холмсько-Підляського, щоб розпочати новий, більш угодний Богові етап своєї праці на церковній ниві в місті Холмі, колишній українській столиці Галицько-Волинського короля Данила.

Полковник Вукол Дітель.

ДОГМАТИЧНИЙ І КАНОНІЧНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ.

VIII.

СЛУЖИТИ НАРОДОВІ — ТО СЛУЖИТИ БОГОВІ.

3.

Служба народові — це ціль нашого життя для Спасіння.

Ми всі служимо Богові, служимо вже хоча б тим, що живемо. Бо жити — то служити: родині, близькому, народові. Тому й Бог усіх нас любить, як Своїх дітей, як Своїх слуг. Він для нас Отець, а ми всі Його діти. Це основна заповідь всесвіту, це підвалина світотвору. Служба народові, як і кожна праця, це ціль нашого життя для Спасіння.* Без цього світ не може належно існувати, й щасливим не буде. Господь Творець дав нам цей світ, щоб ми належною службою Йому розбудували його так, щоб він став справді щасливим.

*Див. мое Слово: Праця — то ціль нашого життя. Холм, 1944.

І ми всі служимо Богові службою народові Його, починаючи від короля і кінчаючи пастухом чи чорнорубом. Кожен на своєму місці. Щоб жити, ми мусимо служити, і вже цим служимо Богові, нашому Творцеві. На цьому світі стоїть, цим світ дергиться! Це ціль світотвору. “Бо ніхто з нас не живе сам для себе, й не вмирає ніхто сам для себе. Бо коли живемо — для Господа живемо, а коли вмираємо — для Господа вмираємо. І чи живемо ми, чи вмираємо, — ми Господні!” (Рим. 14.7,8).

“Ми, сильні, повинні нести слабості безсильних, а не собі допомагати”, — навчає Апостол Павло. — “Кожен із нас нехай догоджає для збудовання” (Рим. 15. 1,2).

Усі старозавітні Патріархи, Судді й Пророки ревно служили народові з Божого наказу, і цю свою службу вважали службою Богові.

Сам Ісус Христос усе своє життя служив народові: бідним допомагав, недужих сціляв, скорбних потішав, усіх повчав і вів до Царства Небесного, до Спасіння. А вкінці — й життя Своє віддав за народ. Служачи народові, Христос виконував волю Отця Свого, цебто служив Богові Отцеві. Цим Він виконав ціль світотвору, споконвіку передбачену. І вже з цього виводимо, що служити народові — то служити Богові.

І це величний приклад для нас, для всього людства: Христос служить народу, щоб спасти його, щоб дати йому щастя! Бо людство створене на те, щоб бути щасливим у світі. І Він навіть розп'яття прийняв за народ, щоб спасти його!

І Господь приймає службу від кожного, навіть від великого грішника. “И блудниця Раав з учинків була оправдалась, коли прийняла посланців і дорогою іншою випустила” (Як. 2:25, Іс. Нав. 2.1).

І служити треба всім, навіть ворогові своєму: “Як твій ворог голодний — нагодуй його, як він спрагнений — напій його, бо роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову” (Рим. 12. 20), цебто, опам'ято-вуєш його.

Від віку знане в християнському житті й втікання від життя, пустинництво, самотництво, щоб самотою на безлюді повніше духовно служити Господеві. Це безумовно вели-

ка жертва для Господа, але Він такі жертви не конечно потребує. Так, Ісус Христос, як і інші (напр. Пророк Ілля) постив на пустині 40 день, але тільки для того, щоб тим підготуватися для належного служення народові. Христос не втікав від світу, від людей, від народу на пустиню, навпаки, — усе своє життя горливо служив Йому, вказував йому дорогу для правильного Спасіння, а вкінці й життя Свое віддав за народ. Бо ціль світотвору — бути спасеним, бути щасливим. А хто не служить народові, або робив йому на шкоду, той ламає найголовнішу заповідь Господню, чому про таких Апостол Павло наказав: "Хто не працює, той нехай не істу!" (2 Сол. 3.10), цебто нехай не живе.

4.

Значення праці для народу.

Найміліша жертва для Господа, — то служба потребуючому близньому чи всім близнім, народові. Це те найголовніше, чого вимагає від нас Господь, і що ми можемо й мусимо йому віддати. Головна заповідь Христова: "Люби близнього, як самого себе, — це важніше за всі цілопалення й жертві" (Мр. 12.33, пор. 1 Сам. 15. 22). Цебто, не потребує Господь Собі жертов, — потребує нашої служби народові, як служби Йому. Бо "милосердя Я хочу, а не жертві!" (Мт. 9. 13, 12.7, Ос. 6.6). Пророк Самуїл підкреслив: "Чи пожадання Господа в цілопаленнях такі, як слухання Господнього голосу? Таж послух ліпший від кривавої жертви, а покірливість — від баранячого лою" (1 Цар. 15.22).

Служба людству, особливо своєму народові, то найголовніше наше завдання. Це ціль нашого життя. І нема більшого щастя, як служити своєму народові. Усе в житті нашему короткотривале, усе минає, усе забувається, але чесна й корисна служба для народу завжди дає плідні наслідки, й вона вічна, вона приносить нам найбільше правдиве задоволення, а тим і щастя.

Служба своєму близньому чи народові, це найголовніша Божа Заповідь, рівна заповіді службі Богові. Бо хто служить народові, той тим самим служить уже й Богові. Служачи своєму братові, я служу й своєму Отцю, бо всі ми — діти Його. І без са-

мовідданої служби народові нема Спасіння, нема повного наближення до Отця свого, нема правдивого стосунку між дітьми й Отцем.

Чесна служба народові завжди приносить нам глибоке заспокоєння й правдиве щастя. Народ звичайно всіх забуває, але ніколи не забуває тих, хто йому чесно служить. Найбільша земна слава та, що повстae зо служби народові. Вона найміцніша, бо віки триває. Пам'ять про чесних народних працівників переходить із роду в рід!

На Тайній Вечері Ісус Христос урочисто заявив: "Людський Син справді йде, як про Нього написано, але горе тому чоловікові, що зрадить він Людського Сина! Було б краще йому, коли б той чоловік не родився!" (Мт. 26.24). Цим Христос показує дорогу людини й народу в його прямуванні до Найвищого. "Я бачив у видіннях нічних, — говорить Пророк Даниїл (7.13-14), — аж ось разом з небесними хмарами приходить ніби Син Людський, і сягнув аж до Старшого днями, і Його підвели аж до Нього. А Йому було дане панування й слава та царство, і всі народи, люди та язики будуть служити Йому. Панування Його — панування вічне, яке не спиниться, а Царство Його не буде ушкоджене". Отож, служіння Людських Синів народові вічне, ніколи не спиниться й воно світ переможе. Бо служити людям — це ціль і завдання нашого життя, ціль і завдання світотвору.

5.

Докази нашої науки з Св. Письма.

Чим же можна удоводнити, чим можна міцно доказати, що справді "служити народові — то служити Богові"? Чи це догма Євангельська, чи вона справді спасенна? Чи вона тільки витвір логічного думання? Це найважливіші питання в цій моїй праці.

Докази з Св. Письма — це докази найголовніші, і я вважаю нову догому догмою чисто Євангельською, що випливає з самого духу Христової науки. Догма ця, "служити народові — то служити Богові", панує в усьому Новому Заповіті, як основа його. Вона підвалина Християнства, ґрунт нашого Спасіння.

Народ чи людство не є щось гріховне саме по собі, не є щось нецерковне.

Ні, це твір Божий, і то твір на образ і подобу Божу (Буття 1.27), і вже тим самим священний і церковний. Своєю Кров'ю Христос нас викупив від перворідного гріху, і ми сталися синами Божими, що зо сміливістю не осудно сміємо називати Його, Небесного Бога, Отцем, бо ми правдиві діти Божі.

1. Найпершим доказом нашим є те, що Сам Бог Отець дав приклада правдивого служіння народові, — Він Своєго Єдинородного Сина віддав у жертву за викуп усього людства. “Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірює в Нього, не згинув, але мав життя вічне” (Ів. 3.16). “Бог Сина Свого не пожалував, але видав Його за всіх нас” (Рим. 8.32). “Любов Божа до нас явилася тим, що Бог Сина Свого Однородженого послав був у світ, щоб ми через Нього жили” (1 Ів. 4.9). Це величний приклад, приклад для всього світу, приклад вселенський. І це основа нашої Віри. І Син Божий виконав це веління Отця Свого, служив народові й віддав за нього життя Свое. “А Бог доводить Свою любов до нас тим, що Христос умер за нас, коли ми були ще грішниками” (Рим. 5.8). Ісус Христос служив народові, щоб тим послужити Богу Отцеві, і тому служити народові — то служити Богові.

2. І Сам Ісус Христос, прийшовши на землю, вірно й ревно служив Своєму народові і життям Своїм, і наукою Своєю, найвиразніше показуючи, що служити народові — то служити Богові.

3. Один законник випробовуючи Ісуса, спітався Його: “Учителю, котра заповідь найбільша в Законі?” А Ісус відповів йому: “Люби Господа Бога своєго всім серцем своїм, і всією душою своєю, і всією думкою своєю”. Це найбільша й найперша заповідь. А друга подібна до неї: “Люби свого близнього, як самого себе” І додав до всього цього: “На двох оцих заповідях — ввесь Закон і Пророки стоять” (Мт. 22.34-40, пор. 5 М. 6.5, 3 М. 19.18).

Сам Христос підкреслив, що заповідь про любов до свого близнього подібна (гр. homoja, лат. simile), щебто та сама, рівна, однакова до заповіді про любов до Бога, а з цього ясно випливає, що любити близньо-

го це любити й Бога. Любити — то служити, і тому ця заповідь розуміється так, що служити близньому чи народові, то служити Богові. І це основна заповідь Євангельська, підвалина Християнства: любити близнього чи народ, щебто служити близньому чи народові. Бож німа любові без служби.

Фарисеї, як і взагалі люди старозавітні, вважали за найголовніше в Законі — виконування зовнішніх обрядів та жертв. Христос же приніс нову науку, і в основу всього Божого Закону поставив любов, щебто службу близньому чи близнім. І коли Христос наказав любити (служити) близнього, то тим більше треба любити ввесь народ, як суму наших близніх.

4. Другий сильний доказ про те, що “служити народові — то служити Богові” знаходимо в опису Останнього Суду. Христос сказав, що коли настане Останній Суд, і Цар поставить вівці проворуч Себе, а козлята ліворуч, тоді скаже Він тим, що проворуч Його: “Прийдіть благословені Мого Отця, посядьте ви Царство, вготоване вам від заложення світу. Бо Я голодував був — і ви нагодували Мене, хотів пити — і ви напоїли Мене, чужаницею був — і Мене прийняли ви. Був нагий — і Мене зодягли ви, слабував — і Мене ви відвідали, у в'язниці Я був — і прийшли ви до Мене”. Тоді відповідять Йому праведні й скажуть: “Господи, коли то Тебе ми голодного бачили й нагодували, або спрагненого — й напоїли? Коли то Тебе чужаницею бачили ми — й прийняли, чи нагим — й зодягли. Коли то Тебе ми недужого бачили, чи в'язниці — і до Тебе прийшли?” А Цар відповість і промовить до них: “Поправді кажу вам: що тільки вчинили були ви одному з найменших братів моїх цих — те Мені ви вчинили”. Тоді скаже й отим, що ліворуч: “Ідіть ви від Мене, прокляті, у вічний огонь, що дияволові та його посланцям приготовлений. Бо Я голодував був — і не нагодували Мене, хотів пити — і ви не напоїли Мене. чужаницею був — і не прийняли ви Мене, був нагий — і не зодягли ви Мене, слабий і в'язниці — і Мене не відвідали ви.” Тоді відповідять і вони, промовляючи: “Господи, коли то Тебе ми голодного бачили, або спрагненого, або чужаницею, чи нагого, чи недужого, чи в'яз-

зниці — і ми не послужили Тобі?” Тоді Він відповість їм і скаже: “По-правді кажу вам: чого тільки одному з найменших оцих ви не вчинили, — Мені не вчинили” (Мт. 26.31-45).

Вдумаймося глибше в приведений опис Страшного Суду, — він переконливо показує, що служити народові — то служити Богові. Він подає навіть саме Слово “служити” (в формі “послужили”). І справді, Сам Бог тут свідчить, що хто не служить потребуючому, той Йому не служить, а це нас просто веде до догми: Служити народові — то служити Богові.

5. Взагалі, Ісус Христос часто підкреслював, що Він служить іншим, що й Сам Він — слуга народові: “Я серед вас, як слуга” (Лк. 22.27). І виявив приклад найбільшого служіння в покорі, коли вмів ноги Своїм Учням (Ів. 13.2-17).

6. Вдумаймося ще глибоко в оце Христове свідчення: “Син Людський прийшов не на те, щоб служити Йому, але щоб послужити (Самому) й життя Свое дати на викуп за багатьох” (Мт. 20.28, Мр. 10.45). Отже, завданням Самого Христа була служба народові, бо так хотів Сам Бог Отець (Ів. 3.16), “бо Бог не послав Свого Сина на світ, щоб Він світ осудив, але щоб через Нього світ спасся” (Ів. 3.17).

7. Сильно удоводнює нашу догму й Апостол любові, Іван Богослов. В 1 листі його 4.20-21 знаходимо глибоке свідчення: “Як хто скаже: “Я Бога люблю”, та ненавидить брата свого, той неправдомовець. Бо хто не любить брата свого, якого він бачить, як може він Бога любити, якого не бачить? І ми оцю заповідь маємо від Нього, щоб, хто любить Бога, той і брата свого любив!” Іншими словами ця наука бренить: “Як хто скаже: “Я служу Богові”, та не служить братові свійому, той неправдомовець. Бо хто не служить братові свійому, якого він бачить, як може він служити Богові, якого не бачить?” А це нас веде просто до нашої догми: служити народові — то служити Богові.

8. І Апостол Павло завжди підкреслював, що він слуга для всіх. Напр.: “Від усіх бувши вільний, я зробився слугою для всіх, щоб найбільше придбати” (1 Кор. 9.19).

(Закінчення буде) † Іларіон.

ЗА ПРАВДУ ТА ВІРУ.

Як станеш борцем ти за Правду та Віру,

То будуть тебе розпинати, —
Голготи тяжкої зазнаеш над міру,
І обернуться й друзі в Пилаті...

Та буде Господь повсякчасно з тобою,
І світитиме райське Спасіння:
Бог дасть тобі скельної сили до бою,
І не буде дошкульним каміння!...

28. XII. 1948.

† Іларіон.

БІБЛІОТЕКА КАМ'ЯНЕЦЬ - ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Прибившись у літі 1948 р. з Європи до Нью-Йорку, проходив я одного разу під вечір в напрямі вгору по славнозвісній П'ятій авеню. Подивляючи хмародери й чудові вистави крамниць у повні неонового світла, опинився я незабаром на розі П'ятої авеню й 42-ої вулиці. Передомною пішався у всій своїй красі біло-мармуровий палац Нью-Йоркської Публічної Бібліотеки. Поставлений значним коштом американських мільярдерів, виглядав він, як чудова казка, в сяйві електричних рефлекторів.

І мимоволі порівняв я цей образ з долею й станом українських бібліотек в Краю та на еміграції... Думка майнула від одної до другої, та інших книгоzbірень, де мені доводилося працювати...

Пригадав собі, що власне тепер, у біжучому 1948 р., сповнилося 30 літ від часу заснування 1918 р. заходами Професора І. Огієнка (суч. Митрополита Д-ра Іларіона) Українського Державного Університету в Кам'янці-Подільському. Він же й був першим його Ректором!

Одночасно при Університеті, в приміщенні колишньої церкви, почала громадитися й фундаментальна Бібліотека. Книгоzbір її склався переважно з різноманітних дарів поокремими книжками й цілими збірками. Дарували не тільки численні приватні особи багатьох національностей, але й різні установи наукового й урядового характеру. Значними закупами Університет доповнював згодом бракуюче.

Коли я приїхав на осени 1919 р. з Києва до Кам'янця-Подільського, Університетська Бібліотека, дякуючи надзвичайній опіці з боку Ректора Проф. І. Огієнка, числила вже біля 300,000 томів. Всі стіни в два поверхи від гори до долу, довкруги бібліотечної зали, були виповнені полицями з книгами на цих. Вони вже там не містилися, й почали обсновувати полицями мури-стовпи, що стояли серед приміщення, підпираючи стелю. Однак інші, в окремій зали була уряджена студентська читальня з підручною книгозбірнею. Абетковий каталог був значно заавансований, і давав доступ до більшої частини цих книжкових скарбів.

Керував Унів. б-кою п. Степан Сірополко, відомий укр. бібліотекознавець і тодішній лектор бібліотекознавства в тому ж Кам'янцькому Університеті. Його помішником був п. Іван Сливка та п. Ясинський, що перейшов згодом до Всенародної Б-ки України в Києві. Ім допомагало декілька панночок, слухачок Університету. Господарську частину мав в своїх руках п. І. Сливка.

Приїхавши, я негайно зголосився до Ректора Проф. І. Огієнка. Покликавшись на свою попередню працю в Національній Б-ці України при Українській Академії Наук в Києві, я просив прийняти мене на працю до Університетської Бібліотеки. За сторони Ректора знайшов цілковите зрозуміння ситуації й далекойдучу негайну опіку. Він призначив мене другім помічником бібліотекаря (першим лишився п. Ясинський) з відповідним утриманням. В цей спосіб Ректор дав мені можливість: 1. Перебути тодішній скрутний для мене час та вчитися в Університеті; 2. Працювати в любому мені бібліотечному фаху; 3. Продовжувати теоретичні студії в царині книгознавства й бібліотекознавства.

В Університетській Бібліотеці я пробув майже до травня 1920 р. За той час я мав можливість взяти участь в усіх працях, що в ній відбувалися: громадженні книгозбору, порядкування та опрацювання його й книгохрестанні.

Мав нагоду бачити також, як сильна, творча індивідуальність Ректора Проф. І. Огієнка вітала, як опікунчий дух, постійно над бібліотекою. Можна сказати, що вона тому й стала го-

ловною центральною установою Університету. Ректор дбав не тільки про її поповнення книгами, але й про її належиту внутрішню організацію. При всьому свому обтяженні обов'язками: професора — викладача, Ректора — адміністратора, Головноуповноваженого Уряду У.Н.Р., маючи при тому й особисте родинне життя, Проф. І. Огієнко знаходив час на постійні наради з бібліотекарем Ст. Сірополком у бібліотечних справах. Незалежно від того частенько й сам навідувався до б-ки, не тільки як проф.—читач, але й дорадник в біжучих бібліот. питаннях. Наслідком цього Університетська Бібліотека відзначалася своїм порядком, організацією та стрункістю в праці.

Пан Ректор Проф. І. Огієнко власним прикладом високої всесторонньої працездібності й ентузіазму потягав за собою все оточення. Професура, студентство й урядовці за прикладом Ректора не покладали рук в невисипущій праці при організації й веденню своєї *Alma Mater*. Не забуваймо, що все це відбувалося в умовах тодішньої воєнної дійсності, при постійному браку харчів, опалу, мешкань і т. п. життєвих зліднях. Прикладів того можна було б навести чимало. З огляду на брак місця, подамо лише один, — особистий.

Пригадую собі одну з тодішніх спроб поповнення книгозбору Університетської Бібліотеки. Закликає мене грудня (?) 1919 р. пан Ректор до свого кабінету, й поручає особливо тяжке, за тодішніх воєнних обставин, завдання. Представники українського дідича, графа Холоневського, поляка з походження, що прихильно ставився до України, дали знати Пану Ректорові Проф. І. Огієнкові, що в маєтку біля зали ст. Холоневської на Поділлі, знаходиться цінна книгозбірня графа (кілька тисяч томів), переважно в польській та інших іноземних мовах. На їх думку книгозбір був загрожений воєнними подіями, і вони просили Ректора, як високоавторитетну серед українців особу, вжити заходів для рятування цієї збірки. Конкретно вони пропонували перевезти це до Кам'янця Подільського й включити на правах депозиту в книгозбір Університетської Бібліотеки, залишаючи остаточне полагодження цього питання на після воєнні часи. В той спосіб книго-

збір графа Холоневського, на їх думку, міг би переховатися.

Пан Ректор пристав на це, і я поїхав від Університету з відповідними паперами до адміністрації маєтку й до всіляких влад, щоб мені допомагали. Доїхав щасливо через Проскурів і Жмеринку до ст. Холоневської. Дістався до села й до палацу. Порозумівся з адміністрацією маєтку. Це діялось під час відступу Укр. Галицької Армії від Києва. По дорозі й в селі стояла ще українська залога. Вона цілком пішла мені на руку. Стрільці допомогли пакувати книги й одвозити на залізницю, а старшини добули відповідний зал. вагон. Він майже увесь виповнився цією, як виявилося під час пакування, дійсно цінною бібліотекою.

Але відворотний шлях був фатальний. З великими труднощами, на морозі, довіз я ці книжні скарби до Жмеринки. Тут довелося спинитися з'гляду на безладдя, яке запанувало на залізниці. Ходили чутки, що керівництво УГА домовляється з москалями. В зв'язку з цим напрямки руху потягів мали бути змінені. В міжчасі вештаючись по зал. станції в Жмеринці між померлими й хворими на тиф козаками Укр. наддніпрянської Армії, я заразився від них сипним тифом. Усвідомивши собі ситуацію, — неможливість довезти, за таких обставин, бібліотеку графа Холоневського до Кам'янця-Подільського, й свою хворобу, — я негайно порозумівся з керівництвом Української Гімназії в Жмеринці. Передав ім вагон з книжками, а сам причепився до якогось потягу, що випадково їхав буцім то в напрямі Проскурова. По багатьох труднощах я добився врешті до Кам'янця-Подільського. Тремтючи від гарячки, встиг я скласти жалюгідне справоздання Пану Ректорові з неудалої віправи, й добігти до хати, де хороба звалила мене з ніг. Очунявшися я допіру по шести тижнях, в кінці січня 1920 р., завдяки опіци з боку Пана Ректора, а також проф. Клименка й гуртка колег-студентів (Гудзій, А. Гнатівський й інші). За таких обставин творилася фундаментальна Бібліотека Кам.-Подільського Укр. Державного Університету!

Одночасно з біжучою бібліотечною працею по організації й веденню фундаментальної Бібліотеки в 1919-20 р.р. при Університеті розвинулася й тео-

ретична праця в царинах: бібліотекознавчій та бібліографічній. Цим книгоznавчим устремленням серед професури й студенства вельми сприяв і допомагав їх розвиткові Пан Ректор Проф. І. Огієнко, відомий не тільки як мовознавець, але й як український книгоznавець, автор капітальних творів по історії української книги й друкарства.

Передовсім на осени 1919 р. заснувалося при Університетській Бібліотеці — "Кам'янець-Подільське Бібліотечне Товариство".* На чолі Т-ва став Степан Сірополко, бібліотекар Унів. Б-ки. В числі членів були: Доц. Плевако, Доц. М. Драй-Хара, проф. Клименко, Пан Ректор Проф. І. Огієнко, пом. бібліотекаря Ясинський, пом. бібліотекаря Л. Биковський, інші професори й студенти Університету. Пан Ректор затвердив статут Т-ва, й воно почало діяти. Т-во мало на меті: вивчати бібліотекознавство взагалі, зокрема ж українське й допомагати організації Універс. Б-ки.

Друга організація повстала десь на весні 1920 р. заходом Доц. Плевако. Це був "Бібліографічний Семінар" при катедрі укр. письменства.* Бібліографічний Семінар мав завдання: теоретичні, — вивчення бібліографії, як наука, зокрема студіювання української бібліографії, й практичні — складання різних укр. бібліографічних показників. На засіданнях Семінарії відбулися такі доповіді: 1) Доц. Плевако: Вступного й орієнтаційного характеру, і 2) пом. бібліотекаря Л. Биковського: Про техніку умової праці, бібліографію як науку, міжнародну десяткову бібліографічну систему на підставі відповідної книжки Юра Іванова-Меженка. Після того учасники семінару обзнайомлювалися практично із складнями (елементами) книги та проходили вправи класифікації книжок за десятковою бібліографічною системою.

Дальші військові події в 1920 році перервали ці бібліотекознавчі та бібліографічні починання.

*Див. Л. Биковський — Матеріали до історії укр. бібліотечного руху (Про Кам.-Под. бібліот. Т-во). Київ, 1920. (Рукопис — знаходиться в Б-ці Укр. Акад. Наук в Києві).

*Див. Л. Биковський: Нова укр. бібліографічна організація. Стаття в газеті "Наш Шлях", Кам.-Под., ч. 98, від 20.V.1920 р.

Згадуючи тепер в ретроспективі 30-ти літ української новітньої історії про Український Державний Університет в Кам'янці-Подільському за часів Ректорату Проф. І. Огієнка в цілому (другим Ректором уже за українсько-совітських часів був проф. Геринович), з окрема ж про Університетську Бібліотеку, про ті численні наукові й громадські організації, що існували при Університеті, а також про бібліотекознавчу й бібліографічну, та про інші цього роду конструктивні починання, започатковані в тодішніх тяжких умовах життя, схиляємо голови перед їх організаторами й чільними участниками, що вже зійшли з цього світу, — Плевако, М. Драй-Хмарою, Ст. Сірополком і іншими.

Одночасно тішимося з того, що головний організатор цієї Високої Української Культурної Установи, Кам. Подільського Укр. Держ. Університету його Бібліотеки, Магніфіценція Пан Ректор Проф. І. Огієнка (нині Митрополит Д-р Іларіон) все ж таки ще живе серед нас при повні духових сил. Це нам, колишнім співробітникам і вихованцям цієї нашої Alma Mater, подає надію, що може дочекається хвилі, коли знову повстане, хочби й на далекій чужині, Українська Висока Учбова Установа по зразку й традиціях колишнього Кам'янець-Подільського Укр. Держ. Університету. Тоді під керівництвом заслуженого в укр. науці й історії Пана Ректора, вже тепер Проф. і Митрополита Д-ра Іларіона, ця Установа могла б довершити ті українсько-культурні й національно-політичні завдання, які через вищі причини не встиг був виконати у всій повноті в свій час Український Державний Університет в Кам'янці-Подільському.

1.10.1948. Нью-Йорк. Лев Биковський.

MEMENTO MORI!

Наши могили.

Наш табір вступає вже в четвертий рік свого еміграційного життя. Колись многонаціональний табір, з більш як 3000 мешканців, жив жвавим життям; бучно буяли суспільні інтереси, розквітали культурні установи, населення всім цікавилося, будувалися різні плани, існували надії й мрії на майбутнє. Тепер це тільки український табір

з 1000 мешканців, тихий, пасивний, життя якого точиться з дня на день однomanітно, сіро, нудно. Іноді люди трохи заворушаться, коли невеличка група кудись від'їжджає, потім знову засне. Одні від'їжджають, а другі приходять з приватних мешкань, де жити стало скрутніше, і лице тabora майже не зміняється. Колись, мабуть внедові, табір перестане існувати, всі мешканці його розсиплються по різних країнах, але пам'ять від тaboru залишиться серед місцевого населення, бо довгє співжиття не може пройти без сліду.

Та ще залишиться слід від перебування тут українців на одному терені, і надовго буде нагадувати про наше життя тутешнім мешканцям. Цей терен — це місцеві цвинтарі, де все більше й більше з'являється українських могилок. На ляндецькому цвинтарі декілька десятків таких могилок. Ось поховано старенького панотця Снігуровича, там далі покоїться Л. Баранович, М. Соха, Голова Львівської Просвіти д-р І. Брик, рядом ще свіжі могили В. Гриньовського й директора тaborової гімназії І. Декайла. На одніх могилках гарні надгробки, на других тільки хрести, а на деяких нічого нема: це могили тих, родичі яких уже поїхали, або які зовсім не мали ні родичів, ні близьких. Ніхто не піклується за ці могилки: у нас нема цієї пошани до померлих, як у німців, у яких навіть існує спеціальна спілка "Чорний Хрест", що піклується за забуті могили. Ми не дуже охочі до таких справ, нехай "німець" про це турбується.

На цвинтарі сусіднього села Цашса, де є велика лікарня, теж є українські могилки. Під ними поховані ті, що потрапили до лікарні в наслідок якогось нещасливого випадку, в більшості при роботі, і вже не повернулися до життя, а найшли вічний спокій в затишному цвинтарі, вдалому Тиролі, серед суворих гір, що такий сум наводять на українців, звичних до розлогих степів і широких нив своєї батьківщини.

З кожним днем, місяцем, роком число українських могил все збільшується й збільшується, і не тільки в Тиролі, а по цілій Австрії. А скільки цих могил розсипані по інших країнах: в Германії, Франції, Бельгії, навіть в Англії і Норвегії... Колись дослідник,

історик або археолог, вивчаючи нашу добу, відвідає ці могили, подивується їхній кількості й іх розорошеності, і спробує виявити причини їх появлення, підведе підсумки нашої діяльності, й скаже свій присуд.

Але існує багато-багато українських могил, яких не знайде ніякий історик, бо вони нічим не відзначені, над ними немає ні надгробків, ні хрестів. Уся сучасна Україна — це суцільний цвинтар. Скільки там поховано замордованих, розстріляних, померлих від голоду людей! Та не тільки розсипані в Україні ці могили: на всьому просторі неосяжної Росії, від Молдаваніна до Фіна, від Фіна до Зеленого Кліну, густо посіяні могили синів України... Вздовж двох каналів: Біломорського та Москва-Волга, де майже половина робітників була вислана з України, на протязі сотень кілометрів покояться сини України. Над ними нема ніяких знаків, ніхто не знає їх, ніхто не підрахує, скільки їх, і не скаже, де і хто похованій...

Далі на північ їх теж не мало. На Вологодчині, в лісах, були табори з десятками тисяч людей з України. Не багато з них вижило, більшість повімрала від холоду й голоду, і їх могили рясно вкрили цей непривітний край. Та це не перші українські могили на Півночі Росії. В цій самій Вологодчині, в селі Ярополче, похований український гетьман Петро Дорошенко.* Поховали його без корогви, бунчука і булави, без гарматних пострілів, без почоту з українського Духівництва й вельможної старшини. Не гадав старий гетьман, що через 250 років він опиниться в такому численному оточенні своїх земляків!

А далі, від Вологди до Архангельська і Соловецьких островів, — це суцільний табір, де люди, сотні тисяч людей, працюють по лісах, працюють і гинуть без кінця. На Соловках мучаться десятки тисяч українських діячів, учених, політичних діячів, письменників, журналістів. Скільки з них переживе заслання, скільки з них залишиться в живих? Мабуть не' багато. Решта положить свої кості на цвинтарі Соловецького монастиря, де під чорною мармуровою плитою з золотим написом лежить тіло останньо-

го кошового Січі Запорізької Петра Кальнишевського.* І в цього не буде бракувати товариства!...

А Сибір “неісходима”? На протязі віків засилав туди Московський уряд українців. Всі верстви нашого суспільства зазнали московської ласки: і селяни, і учителі, і письменники, і Духівництво, і вельможне панство. Стежка на Сибір давно протоптана українцями. Майже з перших років приєдання до “Єдиної Неділимої” Україна висилає своїх синів колонізувати промерзлі тундри. Після допитів і мордів іде туди гетьман Д. Многогрішний з сином, братом і прибічниками Грибовичем і Гвінтівкою (до Селенгінська), потім іде туди гетьман Самойлович теж з сином, потім Палій Семен, славний Хвастівський полковник (до Верхотур'я, а потім до Томського), Войнаровський, Обідовський й безліч інших. Тільки Палій і родини Іскри і Ко-чубея повернулися з заслання, решта — загинула. Хто знайде в Тобольську могилу останнього Військового Судді Запорізької Січі Головатого? Де могила Грабовського?

За часів “безкровної” революції й після неї сотні тисяч українців висилалися в ці “благословенні місця”, і рясно вкривали своїми трупами простір Сибіру. Скільки їх загинуло біля Канска, Бійська, в Туруханському краї, куди було вислано цвіт української інтелігенції після процеса СВУ. Від Тобольского до Усурійського краю, до заток Бодайбо і Нагаєва, до берегів Охотського й Берингового моря розсипані могили синів України. Прибавилося їх і в наши часи після приєдання “единокровних братів”. Хто їх знайде, ці могили? Хто їх перелічить, хто назве імена похованих? Ніякому досліднику, ніякому історику не під силу це зробити.

Але в кожного дослідника мимоволі виникне питання: хто ж винен в загибелі цих людей? Які причини сприяли такому численному нищенню українського народу? Які помилки і хиби в минулому й сучасному нашого суспільного життя, породили це явище, поставили український народ в найгірший стан між іншими націями? Чому він мусить гинути й гинути без кінця? Чи і гріхи він спокутує?

Цей справжній мартиролог україн-

*Надгробок на могилі П. Дорошенка був ще в середині минулого століття.

*Автор бачив цей надгробок в 1912 році.

ського народу, це — грізне "Memento mori" для української нації, для її проводу, для нашої еміграції, для всіх тих, хто боліє душою за долю свого народу.

Багато помилок ми зробили в минувшому, багато гріхів на нашій душі; немало таких помилок ми робимо й тепер. А чи ми помічаємо їх? Чи намагаємося виліпити їх? Чи не заплющуємо ми очей на вади? Ми не хочемо бачити негативних явищ в нашему житті, проходимо мовчки мимо ганебних вчинків; пишаємося дрібницями, самозакохуємося, вихваляємо себе, а не бачимо, що доля нашого народу все гіршає й гіршає...

Ще Шевченко гірко плакав над долею українського народу, плакав і ридав кривавими слізами над його нещастям, але він не перекладав за це вину на других, не виправдував українців, а іноді з розпачем, але жорстоко картав своїх сучасників за їх пасивність, байдужість, нездатність до державного життя. Він бачив, що самі українці винні в тому, що

"Заснула Україна,
Бур'яном укрилась, цвіллю зацвіла,
В калюжі, в болоті серце прогноїла
І в дупло холодне гадюк напустила".

Доставалось від нього не тільки сучасникам, а й прийдешнім поколінням, помилки і гріхи яких він добре розумів і не жалів для них гострих слів:

"Я ридаю, як згадаю
Діла незабуті,
Діла дідів наших:
Тяжкі діла!
Як би їх забути,
Я оддав би веселого
Віку половину..."

А хіба його слова не являються грізною пересторогою, грізним "Memento mori" для українців всіх верств і всіх поколінь:

"Погинеш, згинеш, Україно,
Не стане знаку на землі!.."

Доки ми не звернемо уваги на наши хиби, не будемо відверто плямувати всі негативні явища, не усунемо з нашого обрію різних демагогів, політичних спекулянтів, що розпинаються "за нашу Україну" і "праведну кров із ребер точать", що, прикриваючись "ширим патріотизмом", ведуть наш народ на манівці, наживають на чужій шкури капітал; потураючи від'єм-

ним рисам нашого народу, заколихують його й псують йому життя, — доти доля нашого народу не покращає, і він буде страждати, як і страждав, а його сини будуть гинути по різних країнах, і їхні могили будуть устеляти терени обох півкуль.

Коли ж ми дійсно бажаємо добра нашему народу, повернімось до нього лицем, і з ширим і чистим сумлінням, з християнським почуттям любові й милосердя, показуючи йому і його хиби, поведімо його до кращого майбутнього, що він його дійсно заслуговує і своїми здібностями й обдарованостями.

Коли ми це зробимо, тоді ми сміливо можемо сказати за Шевченком:

"Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти!..."

Проф. М. Садиленко.

ПРАВОСЛАВНА УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА.

О. Юрій Ференсів 29-го грудня відбув у свою парафію, в м. Regina, Sask. Парафія має 6 Громад, у кожній Громаді є побудована Церква.

Протоєрей В. Сагайдаківський під час Різдвяних Свят править Служби Божі в Громадах: 1) в 12 кл. від Курок, Sask., 7 січня, 2) 8 січня в м. Марго, в англіканській Церкві, 3) 9 січня в Куроках, 4) 14 січня в м. Марго, 5) 19 січня в м. Келмора, і 6) 20 січня на одній з фарм біля Куроки.

З листопада. В день Твоїх іменин ми гаряче молимось, щоб Господь дарував Тобі довгі й щасливі літа. Шлемо найкращі побажання своєму Владиці! Нехай Господь поможе Вам, Владико, право правити Слово Божої Істини, та Святу Православну Українську Віру й Церкву для народу нашого зберети, охоронити, та в день воскресіння України на Рідні Землі принести. Протоєрей Микола Широцький, Представник від парафіян І. Зубко.

Ставайте передплатниками "Слова Істини"! Поплатіть свої залегlosti!

ЖИТТЯ МИТРОПОЛИТАЛЬНОГО СОБОРУ В ВІННІПЕГУ.

Слово Істини Митрополит Іларіон невпинно виголошує в Своюму Соборі.

В неділю 19-го грудня Владика закінчив своє Слово про Віру. Зміст Слова був такий: VII. Сила Віри. VIII. Сила Віри в житті: 1. Без Віри не було б життя, 2. Без Віри не було б великих діл, 3. Нема поступу без Віри, 4. Віра світ перемагає. IX. Перепони для Віри: 1. Сумнів, 2. Гордість. X. Плоди Віри: 1. Віруюча людина повновартісна, 2. Посядає всі чесноти, 3. Досягає Спасіння, 4. Смерть її радісна. XI. Віра приносить щастя людині. XII. Безвір'я приносить руйну: 1. Безвір'я веде до шкідливого себелюбства, 2. родить беззаконство, 3. приносить неспокій, 4. смерть лякає безвірного.

В неділю 2-го січня 1949-го року, в неділю Святих Отців Митрополит Іларіон виголосив Слово про Надію, як продовження свого попереднього Слова, за таким змістом: I. Що таке Надія та її значення. II. Надія на Бога. III. Якою мусить бути наша Надія: 1. Без каплі сумніву, 2. Терпелива, 3. З гарячою Вірою. IV. Надія на людину. V. Надія на власні сили. VI. Безнадія. VII. Надія без праці мертві.

Обидві Слові Митрополита, про Віру та про Надію, хоч і чисто догматичного характеру, були виголошенні ясно й доступно, й рясно переповнені живими прикладами. Переповнений Собор пильно слухав ці Слови, як основу нашої Віри.

На Різдво Христове, в п'ятницю 7-го січня Митрополит Іларіон говорив про завдання Митрополитального Собору. А на третій день Свят, в неділю 9-го січня виголосив Слово про Любов. Зміст проповіді такий: 1. Любов — основа світу, 2. Бог Отець і Ісус Христос — найперші зразки любові, 3. Наша найперша любов — до Бога й до Церкви, 4. Життя в любові в світі: а. Любов до близького, б. навіть до свого ворога. 5. Якою мусить бути наша любов: правдива, вибачальна, діяльна, розумна. 6. Сила любові: вона всесильна, будівна, приносить щастя. Під час Свят Христового Народження Митрополитальний Собор був переповнений по береги.

Добродійне Братство св. Андрія

Первозванного 11-го грудня все було на Св. Службі Божій за спочилих членів і членкінь Братства. Ввечері відбулося чайне прийняття, на якому Митрополит Іларіон говорив про завдання Братства.

Українське Богословське Товариство. В грудні місяці 1948-го року при Українському Православному Митрополитальному Соборі в Вінніпегу заклалося Українське Богословське Товариство. Мета Товариства: дослідження ідеології Української Церкви й розроблення української богословської науки. Головою Товариства обрано Митрополита Іларіона. Вступ нових членів вільний, — про це треба зголосуватись до Голови, 804 Magnus Ave., Winnipeg, Man.

Річні Збори Сестрицтва. 12-го грудня 1948 року відбулися Річні Збори Митрополитального Сестрицтва, на якому був обраний новий заряд: Ольга Юзвишин — голова, Колодій і М. Куширик — заступниці, Пелешок і Коржик — секретарки, Крутяк — скарбничка, пл. Яремович, Колача та Шевчук — відвідувачки хворих. Контрольна Комісія: Кс. Блок.

Митрополит Іларіон на цих Зборах виголосив ширшу промову про завдання Сестрицтва.

Добродійне Братство Св. Андрія Первозванного 26-го грудня відбуло свої загальні Річні Збори. Як показав звіт, Братство добре розвивається, — прибуло 28 нових членів, а всіх членів — 106. Прибутків було 2930 дол. Сперед видатків є 100 дол на скитальниців. Управа Братства обрана така: Голова Братства — В. Дячек, його Заступник — Данько, Секретар Рекордовий — Шидловський, Секретар Фінансовий Макітра, Скарбник — Гарах. Контрольна Комісія: Б. Карпинський, Коваличук і Гаврилюк. Митрополит Іларіон сказав довшу промову про завдання Братства. Почесним Головою цього Братства обрано Митрополита Іларіона.

Український Народній Університет. В неділю 2 січня ц. р. Митрополитальне Соборне Сестрицтво врядило чайне прийняття, на якому о. Григорій Метюк, в імені Українського Народного Університету та Українського Богословського Товариства прочитав

виклад: "Св. Апостол Андрій Первозваний, основоположник Української Церкви". На чайному прийнятті Сестрицтво зібрало 54 дол. на потреби Собору.

Нова окраса Собору. Митрополитальне Соборне Сестрицтво, що завжди ревно пильнує про окрасу свого Собору, набуло за 300 дол. нового хорошого килима, 24 ярди, ѹ прикрасила ним Митрополитальний Собор.

Благословення. В неділю 9-го січня, під час урочистого Різдвяного Богослужіння, Митрополит Іларіон широко подякував усім установам Собору за їхню працю, і відав Новий Заповіт свого перекладу, як Благословення, цим особам: Я. Гелмич, Д. Чорноус, А. Геник, І. Шидловський, Г. Баляс, Г. Баб'як, Ф. Шандарук, А. Мізерота, М. Коржик, М. Войтович, В. Музичук, С. Сокульський, М. Пелешок, С. Котельницький і В. Андрусяк.

Благословенна Грамота. Диригента Митрополитального Хору, п. Федора Рекрута, за його пильну працю, Митрополит Іларіон 9. I. нагородив Благословенною Грамотою.

На Фонд "Нашої Культури" Б. Марцинів прислав 5 дол., Й. Костецький 1 дол. Усім сердечна подяка! ,

Складайте свої датки на Фонд "Нашої Культури!" Приєднайте нам нових передплатників!

МИТРОПОЛИТАЛЬНИЙ КОМІТЕТ ОПІКИ НАД СКИТАЛЬНИКАМИ.

На скитальців. Соборне Сестрицтво в неділю 12-го грудня врядило чайне прийняття на користь скитальників. Зібрано 55 долярів. Соборянин М. Юрчик подарував на скитальників грілку, яку розіграно за 10 дол.

Пачки для скитальників зимової пори посилені, висилаються частіш. Десятки скитальників щиро дякують за одержані пачки одяжові чи харчеві або за вислані гроші.

Брат братові. На чайному прийнятті Митрополитального Сестрицтва 2.I. зібрано для дитинки новоприбулого скитальника Д-ра Муцика 38 дол.

Для скитальників склали: о. В. Сагайдаківський 2 дол., Адвокат Магера 3.50, о. В. Горохівський 10 дол., М. Мельник 5 дол. Сердечна всім подяка!

На скитальників ще склали: С. Макітра 3 д., П. Бадзь 5, Рурак 1.50, Пилипчук 1.80, Збірка Сестрицтва 8.10, Шевчук 1, Яцина 1, Василюшин 1, Геник 2, З чайного прийняття від Сестрицтва 54.15, Петрус 1, Ще Сестрицтво 21.73, Юзвишина 5, Кивирига 1, Костецький 1.

Одяжу для скитальників дали: Рурак, Войчук, А. Музичук, Кушнірік, Конів, Шевчук, Прасоль, Чорноус, Сологубович.

Складайте свої датки на скитальників! Приносите одяжу чи гроші! Беріть у нас адреси для листування зо скитальниками, щоб підтримати їх на дусі!

СКИТАЛЬНИЧЕ ЖИТТЯ.

(Від наших дописувачів).

Еміграція до Чілі цими днями припинена. Причина цього ніби було те, що ця країна набирала тільки робітників-фахівців, а коли їх привезла, то виявилось, що 95% з них не були фахівцями, і приїхавши, відмовилися від поданого фаху. І уніважнено всі візи, які були вже видані.

В переїзді до Аргентини квоту визначає IPO, цебто визначає число емігрантів з кожної нації, а нам, українцям в Карінії, найменше. І коли югослов'янам дають 100, то для нас тільки 20-50, хоч нас більшість. Так само й росіяни мають більші привілеї, бо IPO обсаджене росіянами, що ненавидять українців.

У зв'язку з грошовою реформою, переведеною в Німеччині в червні місяці 1948 р., господарське життя прибрало інший вигляд: усі, що працюють, почивають себе краще; ті ж, що займалися принарадкою торговлею, почивають себе гірше. Найтяжче це відбилося на нашій студіючій молоді, яка тепер не має можливості платити семестрові оплати.